

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук
Тищенко Людмили Анатоліївни на дисертацію Роменської Тамари Григорівни
«Формування соціально-побутових навичок у дітей дошкільного віку із дитячим
церебральним паралічем»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка

На сьогодні в Україні відбулися позитивні зміни щодо суспільного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами. Сучасна стратегія спеціальної освіти державної допомоги приділяє значну увагу пошуку нових організаційних форм і змісту педагогічної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Саме до такої категорії належать дошкільники із дитячим церебральним паралічем. Актуальність проблеми зумовлена зростанням чисельності дітей окресленої категорії, які розпочинають навчання у спеціальних та інклюзивних дошкільних групах і посиленням уваги до їхнього розвитку та інтеграції в суспільне життя. Важливою умовою реалізації цього є формування у дошкільників із ДЦП соціально-побутових навичок.

Відомо, що ті або інші психічні новоутворення, конкретні навички дитини не існують самі по собі, вони виникають (формуються, розвиваються) в тому випадку, якщо створене особливе середовище, специфічна система стосунків з дитиною, що формують потребу, інтелектуальну готовність. Потрібні вони дитині теж не самі по собі, а тільки у зв'язку із певною системою її стосунків зі світом, іншими людьми, позаяк саме тоді ці якості або процеси набувають цінності. Відповідно різноманітні проблеми в розвитку виникають у дитини тоді, коли їй не були створені сприятливі умови, за яких вона могла б розвинути свої конкретні навички.

З огляду на сказане, слід визнати, що дисертаційне дослідження Роменської Тамари Григорівни присвячується цікавій і актуальній проблематиці – формуванню соціально-побутових навичок у дітей-дошкільників із ДЦП.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячений аналізу літературних джерел, в результаті якого з'ясовано стан розробленості проблеми в науковій та методичній літературі, здійснено системний аналіз означеної проблеми у психолого-педагогічному руслі та викладено його результати.

Послугуючись сучасними знаннями різних наук (лінгвістики, соціології, культурології, дошкільної та корекційної педагогіки, дошкільної та спеціальної психології, реабілітології) дисертанткою були окреслені спільні тенденції і досягнутий інтегральний потенціал поняття «соціально-побутові навички».

Це дозволило авторові зосередити увагу на розкритті ключових понять, пов'язаних з термінологією, класифікацією, тлумаченням, соціально-психологічними механізмами та віковими особливостями формування у дошкільників із ДЦП соціально-побутових навичок.

В результаті узагальнення існуючих наукових підходів автором було розроблено теоретичний конструкт «соціально-побутові навички дошкільників із ДЦП», який став наріжним каменем побудови структурної моделі та її методичної реалізації в ході усього експериментального дослідження.

Дана модель відтворює взаємозв'язок і взаємозумовленість структурних компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, праксеологічного та соціокультурного), які виконують свої функції і спільно детермінують цілісний процес формування у дошкільників із ДЦП соціально-побутових навичок.

Це безперечно можна віднести до авторських знахідок, які структурують роботу, роблять її логічною та послідовною.

У другому розділі роботи подано діагностичний комплекс вивчення сформованості СПН у дітей дошкільного віку із ДЦП та результати констатувального експерименту.

Спираючись на власну експериментальну модель, розроблені критерії, параметри та показники дослідження компонентів соціально-побутових навичок у дітей старшого дошкільного віку із ДЦП, Роменською Т.Г. було проведено експериментальне дослідження, яке дозволило визначити особливості та рівні сформованості компонентів соціально-побутових навичок у старших дошкільників із дитячим церебральним паралічем.

Детальний аналіз (кількісний і якісний) зібраного емпіричного матеріалу дозволив авторці зробити висновок про те, що у дошкільників із ДЦП становлення та розвиток компонентів СПН (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, праксеологічного та соціокультурного) відбувається специфічно та нерівномірно внаслідок своєрідності

функціонування усіх психічних процесів в умовах змішаного дизонтогенезу, де особливо чітко простежується недостатність моторних функцій організму.

У третьому розділі дисертації, виходячи із отриманих на попередньому етапі дослідження результатів, було теоретично обґрунтовано, розроблено та апробовано на практиці педагогічну технологію формування СПН. Експериментальна технологія формування СПН була розрахована на дітей старшого дошкільного віку (6 і 7 років життя), які відвідують центри соціальної реабілітації чи спеціальні групи в дошкільних навчальних закладах комбінованого чи компенсуючого типів.

Технологія формування соціально-побутових навичок забезпечувала конкретні реабілітаційні впливи: на адаптацію (активне залучення) дитини та включення її в реабілітаційний процес; перехід дитини із ДЦП від дисфункції до ортофункції, формування базових СПН; розвиток техніки, елементів, форм раціональної діяльності; удосконалення навичок СПН.

Результати формувального експерименту доводять, що опанування соціально-побутовими навичками для дітей старшого дошкільного віку із ДЦП є досяжним, про що свідчить наявність якісних змін у рівнях сформованості компонентів. Порівняння емпіричних даних експериментальної і контрольної груп свідчить про певну позитивну динаміку. Після формувального експерименту збільшилась кількість дітей з середнім рівнем та суттєво знизилась кількість дітей з низьким рівнем СПН.

Результати експериментального дослідження в його формуючій частині підтвердили ефективність розробленої педагогічної технології формування соціально-побутових навичок в означеній категорії дітей старшого дошкільного віку. Гнучке поєднання різних форм та засобів корекційно-розвивальної роботи забезпечило зростання індивідуального досвіду кожної дитини із ДЦП, що допомогло їм здобути впевненість у власних силах.

Крім того, результати експерименту свідчать про те, що педагогічну технологію формування соціально-побутових навичок можна визначити як ефективну, оскільки вона володіє певним потенціалом для оптимізації подальшого навчання, соціальної адаптації та інтеграції дітей із ДЦП до соціально-побутової сфери.

Не зважаючи на досить струнку схему дослідження та значний обсяг матеріалів, які надано в тексті дисертації, вважаємо за необхідне зупинитися на питаннях та зауваженнях, які виникли в ході аналізу роботи.

1. У першому розділі дисертаційного дослідження авторка аналізує наукові підходи до розкриття суті поняття «соціально-побутові навички», але нам видається, що цей аналіз дещо переобтяжений науковим фактажем і термінологією, зокрема такими як «терміносистема», «таксони» і т.п.

2. На жаль, для нас не було зрозумілим, чому авторка не включила «структурно-логічну схему технології формування СПН у старших дошкільників із ДДП», яка подана у дисертації, в автореферат, адже вона є досить інформативною й розкриває як теоретичні підходи й принципи, так і процесуальну та інші складові педагогічної технології.

3. У дисертації представлені результати статистичної обробки даних формувального експерименту, які підтверджують ефективність і доцільність впровадження запропонованої автором технології формування СПН у старших дошкільників із ДДП. Однак, на нашу думку, недостатньо розкрито процедуру попередньої підготовки даних для аналізу, а також саму методику обробки розрахунків за середньоквадратичним відхиленням (розсіювання значень величин) та коефіцієнтом варіації (міра відносного розподілу величини). В авторефераті дисертантка зупиняється лише побіжно на зазначених результатах при аналізі даних у таблиці 2.

В цілому, враховуючи, що дисертація є ґрунтовним, самостійним, завершеним дослідженням актуальної для корекційної педагогіки проблеми, виконана на належному науковому та технічному рівні, вважаємо, що її автор – Т. Г. Роменська заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03. – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
директор дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) № 9 комбінованого типу
Деснянського району міста Києва

Л. А. Тищенко